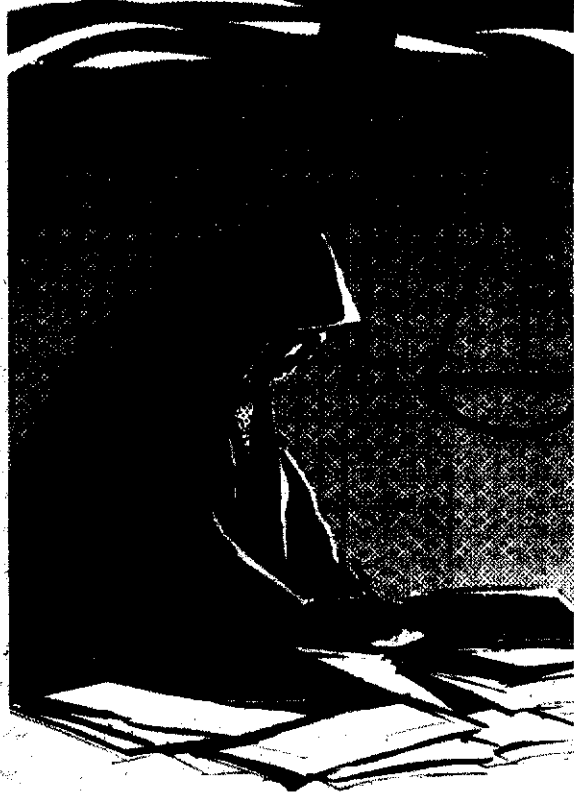

مریم نوربخش ماسوله

زنان جامعه مشارکت در توسعه یا...؟!

رجال، با این امر که منظور از رجال، صرفاً مردان باشند، مخالفت کرد. پس از آن در اولین دوره مجلس شورای اسلامی، من، خانم دستغیب خانم بهروزی و خانم رجایی نمایندگان زن بودیم که انتخاب شدیم. در فضای سیاسی آن روزها و جو غالب بر آن، مسایل زنان دچار مشکلاتی بود و امور زنان با انحصار طلبی روبه‌رو گشت. طرح‌هایی که ما به مجلس ارائه دادیم، مشکلات مبتلا به زنان جامعه بود. طی چهار سال، دو پیشنهاد من رای آورد. ولی متأسفانه نمایندگان زن که در آن دوره حضور داشتند، در تقابل با طرز تفکر من قرار داشتند و در نتیجه همکاری سازنده‌ای میان ما به وجود نیامد.

من نیز با وجود آن فضا، به مساله بحث آزاد که مطرح شد، انتقاد کردم. در حالی که اگر آزادی بیان و اندیشه، وجود نداشته باشد، آن جامعه رو به افول می‌رود و دچار انحراف می‌شود. هنگامی که حاکمیت تنها به حفظ وضع موجود بیندیشد، این تصور منجر به انحصار طلبی شده و در منطق تمامیت‌خواهی، جمع کاهش یافته و به تدریج پایگاه خود را از دست می‌دهد.

این عضو جریان ملی مذهبی، قوانین را که در دوره‌های پیشین به تصویب رسیده، را دارای قابلیت اجرا ندانسته و دوره‌های سوم تا پنجم را که مجلس در اختیار جریان محافظه‌کار بود، را نسبت به میزان فعالیت در باره زنان بسیار اندک توصیف کرد. اعظم طالقانی از جمله طرح‌هایی را که در مجلس ششم به نفع زنان به تصویب رسید ولی با مخالفت شورای نگهبان مواجه شده را کنوانسیون منع تبعیض علیه زنان می‌داند و ابراز می‌دارد: «این کنوانسیون در مجمع تشخیص مصلحت نظام باقی مانده و سرنوشت آن مشخص

تلاش کرد تا درصد حل معضلات و مسایل مربوط به زنان بر آید و با تصویب لوایح و طرح‌های سازنده، مقید واقع شود.

اگر چه بسیاری از این طرح‌ها و لوایح با سد شورای نگهبان مواجه گشت و پس از آن نیز در مجمع تشخیص مصلحت باقی ماند و به مرحله اجرا در نیامد. چنان که هنوز نیز پس از پایان مجلس ششم و آغاز به کار دوره هفتم، به سرانجامی نرسیده است. اما در حال حاضر ترکیب زنان نماینده در این مجلس که ۱۲ نماینده را شامل می‌شود، چگونه است؟ چه طرح‌ها و لوایخی را به تصویب رسانده‌اند و تا چه حد پیرامون حقوق حقه زنان، تلاش کرده‌اند؟

اعظم طالقانی رییس موسسه اسلامی زنان، حضور زنان را در مجلس، این گونه ارزیابی می‌کند: «خانم گرجی در مجلس خبرگان حضور یافت و نظریات مفیدی نسبت به زنان داشت. در رابطه با اصل قانون اساسی و بحث

نقش و تاثیرگذاری زنان که به عنوان نماینده برگزیده می‌شوند و به پارلمان، گام می‌نهند، بسیار مهم و در واقع پس از نحوه انتخاب نمایندگان، با اهمیت‌ترین نکته تلقی می‌شود.

نخستین پرسشی که به ذهن افراد جامعه متبادر می‌شود این است که چگونه نمایندگان زن در قبال وظیفه خود به ایفای نقش می‌پردازند؟ زیرا آنچه که حضور زنان را در مجلس پر رنگ می‌سازد، چگونگی عملکردشان است. زنان نیمی از جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند و این توانایی را دارند که در عرصه‌های گوناگون به فعالیت بپردازند و توانمندی‌های خود را به نمایش بگذارند. پس از انقلاب، اولین حضور زنان در پارلمان، با مجلس خبرگان آغاز شد. منیره گرجی اولین زنی بود که به عنوان نماینده در مجلس خبرگان حضور یافت و به فعالیت پرداخت. پس از آن هم تداوم فعالیت زنان نماینده در پارلمان‌های ایران از دوره اول تاکنون، بیانگر آن بوده که زنان قادرند به عنوان نماینده مردم و به خصوص زنان جامعه، به حل مشکلات و تصویب قوانین بپردازند. اما همان گونه که ذکر شد، میزان تاثیر زنان در مجلس و ایفای نقش، مهم‌ترین نکته‌ای است که مد نظر قرار می‌گیرد. پس از دوم خرداد ۷۶، ما شاهد حضور زنان به عنوان مشاور رییس جمهور و... بودیم. اما آنچه در این میان جالب توجه می‌نماید آن است که زنان در تمامی جلسات هیات دولت نیز شرکت داشتند. در مجلس ششم نیز برای نخستین بار شاهد تشکیل فراکسیون زنان و خانواده بودیم. که شامل تمامی زنان نماینده می‌شد و طی دوره‌ای یک ساله ریاست آن تعویض می‌شد، این فراکسیون در مدت چهار سال

دکتر فاطمه راکعی: به همان میزان که مردان در مجلس نقش داشته‌اند، زنان نماینده هم در حد تجارب و تخصص خود، وظیفه خود را ایفا کرده‌اند لوایح و طرح‌های ما در مجلس، ۳۵ عدد بود که بیش از نیمی از آنها را شورای نگهبان مخالفت کرد

نیست، در حالی که زنان، همچنان خواستار رفع تبعیض هستند. بنابر این اگر در چارچوب نیازهای انسانی و قانون فعالیت تشویش‌ناک زبان آن متوجه نظام جمهوری اسلامی خواهد بود. حاصل عدالت اجتماعی، برابری زن و مرد است. نگاه برابر به دو شرایط مساوی از نظر جنسیتی می‌شود. این است که در فرهنگ اسلام نیز ائمه (ع) به برابری زن و مرد رفتار تبعیض‌آمیز نداشتند.

بر اساس آمارهای رسمی تنها ۱۱ درصد نیروی کار را زنان تشکیل می‌دهند. طی سال‌های ۱۳۳۵ تا ۱۳۷۵ بر اساس همین آمارها، سهم زنان از نیروی کار کشور تغییر چندانی نداشته است. این در حالی است که توانمندی‌های زنان، همان‌گونه که ذکر شد، خیلی افزون‌تر از آنچه که تاکنون به منصفه ظهور رسیده بوده است. بر همین اساس تکلیفی که بر دوش نمایندگان مجلس و به خصوص نمایندگان زن گذاشته شده تا در راستای امور مربوط به زنان، طرح‌ها و لایحه‌ها را به تصویب برسانند بسیار سنگین و مهم تلقی می‌شود.

دکتر فاطمه راگمی نخستین رییس فراکسیون زنان و خانواده مجلس ششم اعتقاد دارد: به همان اندازه که مردان نماینده در مجلس نقش داشته‌اند، زنانی که به نمایندگی به پارلمان راه پیدا کردند در حد تجارب و تخصص خود نقش داشتند و توانستند به خوبی وظیفه خود را تا حد توان اجرا نمایند. ما اعضای فراکسیون زنان، ۲۵ طرح و لایحه را به مجلس ارائه کردیم که بیش از نیمی از آن، به شورای نگهبان و مجمع تشخیص مصیحت ارجاع شد و در آن جا باقی ماند. که از جمله طرح‌هایی که ما به تصویب رساندیم. تغییر بین حضانت اطفال، تغییر سن ازدواج دختران و عسر و حرج در مورد طلاق بود ولی یکی از طرح‌های مهم که موفق به تصویب آن شدیم و به صورت قانون در آمد، اعزام به خارج از کشور دختران بود. که تا پیش از تصویب آن، تبعیض میان دختران و پسران جهت اعزام به خارج و ادامه تحصیل وجود داشت. چرا که آقایان برای تحصیل و اخذ مدرک دکتری به خارج از کشور می‌رفتند، اما دختران از این حق محروم بودند. من به عنوان یک فرد دانشگاهی معتقدم، بسیاری از دختران دارای صلاحیت‌های علمی و اخلاقی هستند که می‌توانند در آن سوی مرزهای کشور، به تحصیل بپردازند.

وی عملکرد زنان نماینده در مجلس هفتم را در ارتباط به زنان جامعه، مثبت ندانسته و خاطر نشان می‌سازد: با کمال تأسف هیچ فعالیتی در ارتباط با بهبود وضعیت زنان از مجلس هفتم مشاهده نگردیده است و آنها فقط

به تخریب مجلس ششم اقدام نموده‌اند. مجاز بودن مردان به چند همسری و طرح‌های منطقه‌ای شدن مهریه دختران از جمله طرح‌هایی است که مجلس هفتم در جهت تصویب آنها گام برداشته است. اگر نمایندگان زن در حال حاضر از طراحان این طرح‌ها نیستند، هیچ دفاعی نیز از زنان به عمل نیاوردند و از پایین آمدن ارزش دختران ما جلوگیری نکردند. من اعتقاد دارم محدود کردن زنان در رشته‌های دانشگاهی، اشتغال زنان و... نظریات سنتی و غیر قابل دفاعی از جامعه امروز زنان در دیدگاه‌هایشان به چشم می‌خورد که درصدد تخریب زنان اصلاح طلب در مجلس ششم هستند.

دو جناح اصلاح طلب و محافظه کار که در مجلس‌های چهارم تا هفتم نمایندگان خود را به مجلس فرستادند و در قوه مقننه عرصه را به دست گرفتند. هر یک دیدگاه‌های خاص خود را نسبت به تصویب قوانین داشته‌اند. اگر چه در اولین دوره مجلس پس از انقلاب، چهار نماینده زن برگزیده شده بودند و در مجلس ششم تعداد آنها به ۱۴ نفر رسید و اکنون ۱۲ نفر هستند. اما آنچه که می‌تواند این روند رو به صعودی را تکمیل نماید و نشانگر تغییر و تحولات ژرف در زمینه مسایل زنان باشد، تصویب قوانین به سود زنان و در جهت حل مشکلات‌شان باشد نه جناحی دیدن و درصدد تخریب برآمدن...

شهر بانو امانی زنگنه عضو فراکسیون زنان مجلس ششم در گفت‌وگو با یکی از جراید، گفته بود: متأسفانه برخی از نمایندگان مجلس هفتم، با ارائه بعضی نظرهای نسنجیده اعم از پیشقدم شدن زنان برای ازدواج مجدد همسران‌شان جهت رفع معضل ازدیاد دختران نسبت به پسران، تن جامعه زنان را می‌لرزاندند. با توجه به موضع‌گیری و رویکردهایی که زنان مجلس هفتم در آغاز کار در اظهار نظرها و گفت‌وگوهایشان از خود نشان داده‌اند، نمی‌توان به عملکرد آنها در مورد احقاق حقوق مسلم زنان خوشبین بود. همچنین جریان‌های سیاسی اخیر و انتخاب نکردن زنان در هیات ریسه موقت، تا حدی طرز تفکر و دیدگاه مجلس هفتم را نسبت به

اعظم طالقانی: نگاه برابر به زن و مرد در دو شرایط مساوی باید بشود چرا که ائمه (ع) نیز نسبت به زنان رفتار تبعیض‌آمیز نداشتند

اعظم طالقانی

زنان روشن می‌کند:

ولی دکتر فاطمه آلیا عضو کمیسیون فرهنگی مجلس هفتم می‌گوید: توجه به خواسته مردم یکی از اولویتهای نمایندگان است. از دوره اول تاکنون، تلاش‌هایی صورت گرفته است. اما کوشش‌های دوره‌های چهارم و پنجم بارزتر است و تأثیر به‌سزایی داشته. به عنوان مثال: قانون حضانت تعیین نرخ مهریه به روز، افزایش مشارکت سیاسی اجتماعی زنان در جامعه از ویژگی‌هایی است که آلیا نماینده تهران، برای نمایندگی زنان در مجلس بیان می‌کند. وی اظهار می‌دارد: ارزیابی‌ها نشان می‌دهد بخشی از مصوبات مجلس ششم جنبه عمومی نداشته است. در حالی که قانون باید شمولیت و عمومیت داشته باشد. از جمله این مصوبات، طرح اعزام دختران به خارج از کشور است که نیاز به تصویب نداشته و به شکلی موردی است. اما خواسته مردم مد نظر ما قرار دارد.

آنچه که موقعیت زنان در پارلمان‌های ایران نامیده می‌شود، در ترکیب هیات ریسه مجلس هفتم نیز بروز کرد و بر خلاف دوره قبل هیچ یک از نمایندگان زن در این هیات ریسه حضور نیافتند فاطمه آلیا که در گذشته تأکید کرده بود نمایندگان زن مجلس هفتم علاقه‌ای به عضویت در هیات ریسه مجلس ندارند و بیشتر تمایل دارند در کمیسیون‌ها فعالیت کنند یادآور می‌شود: برای هیات ریسه مجلس ویژگی‌های خاصی لازم است که وقت و علاقمند بودن از جمله آنهاست. بعضی از نمایندگان نیز کاندیدا شدند.

وی در مورد تشکیل فراکسیون زنان در مجلس ششم، این گونه ابراز عقیده می‌کند: متأسفانه فراکسیون زنان در دوره پیش در ماه‌های آخر تشکیل شد و فعالیت بارز فراکسیونی نداشت. آن میزان از فعالیت خانم‌ها که

شاخص به شمار می‌رود، از طریق کمیسیون‌ها صورت گرفت. در صورتی که در مجلس هفتم از همان ابتدا فراکسیون زنان تشکیل شد و فعالیت می‌کند و خانم‌ها از طریق فراکسیون و کمیسیون‌های تخصصی فعالیت می‌کنند.

بحث حضانت طفل، مهریه، طلاق، اعزام دانشجوی دختر به خارج از کشور، زنان سرپرست خانوار و... مسائلی است که به همراه انبوهی از مشکلات از امور مبتلا به زنان جامعه، محسوب می‌شود و نیاز به کار کارشناسی و قانون دقیق دارد.

دکتر حمیده عدالت نماینده مجلس ششم در مورد کنوانسیون منع تبعیض علیه زنان که پس از تصویب همان گونه که اشاره شد، به دلیل اختلاف شورای نگهبان با مجلس به مجمع تشخیص فرستاده شد و در آن جا مسکوت ماند، متذکر می‌شود: کنوانسیون ۲۰ ماده بود، که ما می‌توانستیم بعضی از مواد آن را نپذیریم. زیرا حق تحفظ داشتیم و می‌توانستیم در مجامع بین‌المللی از شرع و دین خود و قانون اساسی دفاع نماییم. توجه شورای نگهبان در این مورد، آن بود که کنوانسیون را زیر پا گذاشتن شرع نامید. اگر چه ما می‌توانستیم به دلیل بحث زنان و کودکان، بعضی از مواد کنوانسیون را که با قانون و شرع ما اختلافی نداشت با حق تحفظ بپذیریم و به آن بپیوندیم.

دکتر عدالت استاد دانشگاه علوم پزشکی تهران، در اقلیت کامل بودن زنان را در مجلس یکی از عللی ذکر می‌کند که عضو هیات ریسه قرار نمی‌گیرند و پیشنهاد می‌کند که باید سهمیه‌بندی شود. زیرا رایزنی‌هایی که بین آقایان صورت می‌پذیرد، موجب می‌گردد آرای اندکی به زنان نماینده تعلق گیرد. ولی باید بدانند که توانمندی‌های زنان کمتر از مردان نیست. در مجلس ششم نیز ما در کنار قانون‌گذاری، بحث زنان را پیگیری می‌کردیم و در این رابطه با حقوق‌دانان در ارتباط بیشتری بودیم. به طور تخصصی قوانین مدنی را بررسی می‌کردیم. کمیته زنان هم که در کمیسیون فرهنگی تشکیل شد، بر اساس اولویت‌بندی مسایل زنان را مدنظر قرار می‌داد و به مجلس طرح و لایحه ارایه می‌کرد. من تصور می‌کنم مجلس ششم مفید بوده است.

وجود دیدگاه‌های مختلف و نگرش‌های متفاوت نسبت به قوانین و تصویب شدن یا رد یک لایحه یا طرح، سبب گشته بین نمایندگان دوره حاضر و پیشین، در بعضی از مسایل اختلاف نظرهایی وجود داشته باشد که برخی از طرح‌ها و لوایح مربوط به دوره ششم هنوز به تصویب نرسد.

عشرت شایق عضو کمیسیون اصل ۹۰ مجلس هفتم،

که خود در ابتدای ورود به مجلس از موافقان طرح چند همسری (تعدد زوجات) برای آقایان بوده همچنین نسبت به انتخاب نشدن در هیات ریسه مجلس اعتراض داشت و معتقد بود که نمایندگان زن را بازی داده‌اند.

وی که نماینده تبریز است در پاسخ به این پرسش که میزان تاثیرگذاری زنان نماینده در پارلمان تا چه حد است؟ یادآور می‌شود: در ادوار مختلف مجلس با وجود آن که از نظر کمیته تعداد کمی از زنان به خود اختصاص می‌داند ولی از نظر کیفی مثبت بوده است. زنان در قانون‌گذاری و نظارت ادوار مختلفه با مشارکت کمیسیون‌ها، سازنده و مفید بوده‌اند. اولین اثر، اعتماد مردم بوده است. در کمیسیون‌های آموزش و تحقیقات، فرهنگی، اصل ۹۰، بهداشت و درمان خانم‌ها عضو هستند.

وی تعداد زنان را در هر یک از کمیسیون‌ها، این طور بیان می‌دارد که: در کمیسیون اصل ۹۰، یک نفر، کمیسیون فرهنگی ۵ نفر، کمیسیون آموزش و تحقیقات ۳ نفر و بهداشت دو نفر هستند. با توجه به آن که شایق تنها زن نماینده در کمیسیون اصل ۹۰ است، از وی در مورد شکایت‌هایی که امکان دارد از سوی زندانیان مانند دوره قبل به این کمیسیون برسد، پرسیده شد. شایق در پاسخ تصریح می‌کند: اصل ۹۰ با توجه به قانون اساسی نظارت بر تمام قوا دارد. شکایت‌ها را دریافت می‌کند و بحث و بررسی انجام می‌شود. ولی تاکنون شکایتی دریافت نکرده‌ایم.

این نماینده تبریز با بیان این که در مدت کوتاهی که از عمر مجلس هفتم می‌گذرد، ما طرح‌هایی را از جمله زنان بی‌سرپرست، دختران بدون سرپرست و بحث مشاوره در دادگاه خانواده، بودجه ورزشی و فرهنگی و بودجه حمایت و امنیت شغلی و زنان خانه دار مورد رسیدگی قرار دادیم. وی می‌گوید: فراکسیون زنان که در مجلس ششم تشکیل شد، در کلیت قضیه بیشتر سیاسی بود!

در همین حال عظیم طالقانی شورای نگهبان را که باید در مقابل مصوبات مجلس عادلانه رفتار نماید دارای حالت منطقی نمانسته و می‌گوید: در حالی که شش حقوق‌دان و شش مجتهد هستند که باید دارای استدلال و منطق باشند، زیرا استدلال ویژگی انسان برجسته است. بحث جنسیت نباید مطرح شود. ولی آنها با شرایط ادبیات عرب مسایل را مدنظر قرار می‌دهند. بخشی از روحانیت این نگرانی را دارد که اگر زنان به قدرت برسند، بی‌بند و بار خواهند شد. ولی پیامد آن همین طرز تفکری است که داریم. بیزاری و دین‌گریزی بسیار وسیع نیز از نتایج این مساله است. هنگامی که

زن آگاه باشد که از حقوقش دفاع می‌شود، به سوی گناه نخواهد رفت. متأسفانه جریان محافظه‌کار مجلس و قوه قضاییه را احاطه کرده ولی تاکنون توفیقی نداشته و به گونه ساختاری، اساسی و زیربنایی کاری صورت نگرفته است. با تأسف باید گفت که این کشور مبدل به آزمایشگاه شده و هنوز پس از گذشت ۲۷ سال آزمایش و خطا انجام می‌شود. حتی مقام رهبری نیز باید به آنان بگویند که دست از کارهایشان بردارند. یعنی خودشان به این مساله که واکنش‌شان در برابر وزرا بیانگر انتقام‌جویی از رییس جمهوری است، توجه نداشتند؟ اگر وزیر دچار خطا شده، باید در باره آن از وی سوال کرد. چگونه از سوی مردم بعضی سخن‌ها را می‌گویند ولی خود به اسراف دست می‌زنند؟ به عقیده من به زن نیز نباید از زاویه جنسیتی نگاه کرد. در دوره ششم زنان تحصیل کرده، متخصص و پاینده به مسایل دینی بودند که از نظر همکاری و همفکری نسبت به دوره‌های پیشین جلوتر بودند. همدلی و وحدت نیز در بین آنان بیشتر دیده می‌شد. اگر نیمی از جمعیت کشور فراموش شود، توسعه تحقق پیدا نمی‌کند و ابزاری می‌شود جهت عقب‌افتادگی.

اگر گاه دیده می‌شود که از طرح اعدام زنان خیابانی جهت کاستن از این معضل ناهنجار اجتماعی حمایت می‌شود و یا تعدد زوجات پیشنهاد می‌گردد، نه تنها پیشنهادی برای زنان جامعه ما نخواهد بود که موجب عقب ماندن و توسعه نیافتن در دنیای امروز که مبدل به یک دهکده کوچک شده و وسایل ارتباطی و الکترونیکی سرزدها را از میان برده‌اند، خواهد شد. زنان جامعه که بار سنگین پر آرزو و بسیار مهم تربیت فرزندان را به دوش می‌کشند تا آن را به سر منزل مقصود برسانند، گاهی مواجه با بعضی قوانین می‌شوند که نه تنها حمایتی از آنان به عمل نمی‌آورد که فقط و فقط به محدود شدن شان در زمینه‌های دانشگاهی و انتخاب رشته، خانواده، اشتغال، مهریه، طلاق و ازدواج و... می‌انجامد. پرسشی که در این جا مطرح می‌شود آن است که آیا یک زن تحصیل کرده که دارای تخصص می‌شود نمی‌تواند و نباید از مزایای همپای مرد برخوردار شود؟ اعزام دختران به خارج که می‌تواند متخصصان توانمندی را به کشور تحویل دهد چرا باید مورد مخالفت نمایندگان مجلس هفتم قرار گیرد؟ آیا از دید بعضی‌ها هنوز زنان قادر نیستند بدون وجود مرد به تحصیل، زندگی و اشتغال بپردازند؟ توسعه و پیشرفت دنیای امروز پاسخی متغیر با آنان برای این پرسش‌ها دارد که ما می‌توانیم با قانون، دین و شرع خودمان آن را به مرحله اجرا در بیاوریم.